

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะต่อผลการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครู เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครู เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย

การศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทยเพื่อใช้ในการวิจัย มีวิธีการคือ ศึกษาและรวบรวมลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากเอกสาร วารสาร ผลงานวิจัย ตำรา และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ทั้งของไทยและของต่างประเทศที่กล่าวถึงลักษณะความเป็นพลเมืองดี แล้วนำผลที่ได้มาร่วมประชุมปรึกษาหารือกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์ คณะอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและกำหนดขอบเขตลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งได้ลักษณะความเป็นพลเมืองดีจำนวน 36 ลักษณะ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครู
เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียน
ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนและ
ครูผู้สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9 รวม 5 จังหวัด
ซึ่งเปิดสอนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2526 โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่ง
ชั้น (Stratified Random Sampling) แล้วได้โรงเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่างรวม
30 โรงเรียน ได้ผู้บริหาร 148 คน ครู 360 คน รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น
508 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เป็นแบบสำรวจความคิดเห็น
ของผู้บริหารและครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9 เกี่ยวกับ
ลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียน จำนวน 1 ชุด โดยแบ่งเนื้อหา
ของแบบสำรวจออกเป็น 2 ตอน ซึ่งประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน
และสถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check list)
ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสำรวจที่มีต่อลักษณะความเป็น
พลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีลักษณะ
เป็นแบบสำรวจแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย
เดินทางไปส่งแบบสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผลปรากฏว่า แบบสำรวจที่
ได้จัดส่งให้กลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 508 ฉบับ ผู้วิจัยได้รับแบบสำรวจคืนมา 492
ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.85 ซึ่งในจำนวนนี้เป็นแบบสำรวจของผู้บริหาร 132 ฉบับ คิด
เป็นร้อยละ 89.19 และเป็นของครู 360 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ในจำนวนที่ได้รับคืน
มาเป็นแบบสำรวจที่ไม่สมบูรณ์และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลไม่ไ้ จำนวน 22 ฉบับ
คงเหลือแบบสำรวจที่สมบูรณ์และนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยได้จริง 470
ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.52 ของแบบสำรวจที่ส่งไปทั้งหมด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนที่เป็นข้อมูลทั่วไปผู้วิจัยได้วิเคราะห์ โดยหาค่าร้อยละ (Percentage) ในส่วนที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ที่มีต่อลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแยกในแต่ละกิจกรรม ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน ได้ใช้การทดสอบค่าที (t - test) เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติของความแตกต่างของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง 2 กลุ่ม ในการคำนวณค่าสถิติได้ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางด้านสังคมศาสตร์ของคอมพิวเตอร์ SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) ของนีและคณะ (Nie at al. : 1975) แล้วใช้บริการเครื่องคอมพิวเตอร์ ณ สถาบันบริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจ และสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียน สรุปได้ดังนี้

1.1 ผู้ตอบแบบสำรวจ แยกเป็นผู้บริหาร โรงเรียน 132 คน และเป็นครู 360 คน

1.2 สภาพการเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรม และประชุมปฏิบัติการ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่างประชากร ปรากฏว่า กลุ่มที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียนไม่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรม และประชุมปฏิบัติการ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียน จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 34.21 ไม่เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนา อบรม และประชุมปฏิบัติการ จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 65.79 ส่วนกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครู พบว่า เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนา อบรม และประชุมปฏิบัติการ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนจำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 22.47 ไม่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรม และประชุมปฏิบัติการ จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 77.53

เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมพบว่า ทั้งผู้บริหารและครูเคยเข้าร่วมการประชุม สัมมนา อบรม และประชุมปฏิบัติการ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน รวม 119 คน คิดเป็นร้อยละ 25.32 ไม่เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนา อบรม และประชุมปฏิบัติการ จำนวน 351 คน คิดเป็นร้อยละ 74.68 เป็นที่น่าสังเกตว่าในกลุ่มตัวอย่าง ประชากรทั้งที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียนและครู มีจำนวนผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนา อบรม และประชุมปฏิบัติการ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนเป็นจำนวนมาก ถึงร้อยละ 65.79 และร้อยละ 77.53 ตามลำดับ

1.3 เกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับการสุ่มให้เป็นกลุ่มตัวอย่างในปีการศึกษา 2526 พบว่าทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู ซึ่งได้รับเลือกให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้ตอบแบบสำรวจว่า โรงเรียนที่ได้รับการสุ่มให้เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้จัดกิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือรักษาคินแคน กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร ทุกโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนกิจกรรมนักเรียนที่ได้จัดในอันดับรอง ๆ ลงไป ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย คิดเป็นร้อยละ 96.80 กิจกรรมศาสนา คิดเป็นร้อยละ 96.40 กิจกรรมการใช้ห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 95.50 และกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 91.90 ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ก็จัดในอันดับรอง ๆ ลงไป และกิจกรรมที่โรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างทุกโรงเรียนได้จัดดำเนินการน้อยที่สุดคือ กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 53.80

2. ผลการวิเคราะห์ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9 เมื่อพิจารณาในแต่ละลักษณะความเป็นพลเมืองดี สรุปได้ดังนี้คือ

2.1 ลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการมีความรับผิดชอบ ก่อให้เกิดใน ระดับมากจากการจัดกิจกรรมต่อไปนี้คือ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ รักษาคนแค่น กิจกรรมศาสนา กิจกรรมการใช้ห้องสมุด และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.2 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำทานการมีความซื่อสัตย์ ก่อให้เกิดในระดั้มมาก จากการจกักิจกรรมอุกเสื่อ หรือยูกาซาค หรือเนทรนารี หรือญูบ่าเพ็ญประโยชน์ หรือรึกษาคินแคน กิจกรรรมศาสนา และกิจกรรรมสงเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้มน้อยทุกกิจกรรรม ยกเว้นกิจกรรรมสงเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งก่ให้เกิดในระดั้มน้อยที่สุด

2.3 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำทานการรักษาระเบียบวินัย ก่อให้เกิดในระดั้มมากจากการจกักิจกรรมอุกเสื่อ หรือยูกาซาค หรือเนทรนารี หรือญูบ่าเพ็ญประโยชน์ หรือรึกษาคินแคน กิจกรรรมศาสนา กิจกรรรมสงเสริมวัฒนธรรมไทย และกิจกรรรมการใช้ห้องสมุด ส่วนกิจกรรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้มน้อย ยกเว้นกิจกรรรมสงเสริมการใช้สินค้าไทยซึ่งก่ให้เกิดในระดั้มน้อยที่สุด

2.4 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำทานการมีสติสัมปชัญญะ ก่อให้เกิดในระดั้มมากจากการจกักิจกรรมอุกเสื่อ หรือยูกาซาค หรือเนทรนารี หรือญูบ่าเพ็ญประโยชน์ หรือรึกษาคินแคน และกิจกรรรมศาสนา ส่วนกิจกรรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้มน้อย ยกเว้นกิจกรรรมสงเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งก่ให้เกิดในระดั้มน้อยที่สุด

2.5 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำทานการมีความสะอาดและเกรงกลัวต่อการประพฤติกผิด ก่อให้เกิดในระดั้มมากจากการจกักิจกรรมอุกเสื่อ หรือยูกาซาค หรือเนทรนารี หรือญูบ่าเพ็ญประโยชน์ หรือรึกษาคินแคน กิจกรรรมศาสนา และกิจกรรรมสงเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรรมอื่น ๆ นอกนั้นก่ให้เกิดในระดั้มน้อยทุกกิจกรรรม ยกเว้นในกิจกรรรมสงเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งก่ให้เกิดในระดั้มน้อยที่สุด

2.6 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำทานการมีความขยันหมั่นเพียร ก่อให้เกิดในระดั้มมากจากการจกักิจกรรมอุกเสื่อ หรือยูกาซาค หรือเนทรนารี หรือญูบ่าเพ็ญประโยชน์ หรือรึกษาคินแคน กิจกรรรมสงเสริมการ เกษตรและสหกรณ และกิจกรรรมสงเสริมวิชาการ กาง ๆ ในหลักสูทร ส่วนกิจกรรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้มน้อย ยกเว้นกิจกรรรมสงเสริมการใช้สินค้าไทยซึ่งก่ให้เกิดในระดั้มน้อยที่สุด

2.7 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำทานการประหยัด ก่อให้เกิดในระดั้มมากจากการจกักิจกรรมอุกเสื่อ หรือยูกาซาค หรือเนทรนารี หรือญูบ่าเพ็ญประโยชน์ หรือ

รักษาคินแดน และกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิด
ในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมทัศนศึกษาซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.8 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ก่อให้เกิดใน
ระดับมาก จากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประ-
โยชน์ หรือรักษาคินแดน และกิจกรรมนันทนาการ ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับ
น้อย ยกเว้นกิจกรรม ส่งเสริมการใช้สินค้าไทยและกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่ง-
แวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.9 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีความกล้าหาญและอดทน ก่อให้
เกิดในระดับมาก จากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อ
ประโยชน์ หรือรักษาคินแดน ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรม
ส่งเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.10 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการไม่หาความรู้ความจริง ก่อให้
เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร และกิจกรรม
ลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษาคินแดน ส่วน
กิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งก่อให้เกิด
เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.11 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีค่านิยมที่ถูกต้อง ก่อให้เกิดใน
ระดับมากจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือ
เนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษาคินแดน และกิจกรรมศาสนา ส่วนกิจกรรม
อื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย

2.12 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการประกอบอาชีพที่สุจริต ก่อให้เกิด
ในระดับมาก จากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ กิจกรรมศาสนา กิจกรรม
ลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษาคินแดน และ
กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อยทุกกิจกรรม

2.13 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ก่อให้เกิดในระดับมาก จากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือรักษาคินแดน กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร และกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ก่อให้เกิดในระดับน้อยทุกกิจกรรม

2.14 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นมาก ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร และกิจกรรมการไร่ห้องสมุด ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อยทุกกิจกรรม

2.15 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือรักษาคินแดน กิจกรรมการไร่ห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร และกิจกรรมนันทนาการ ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อยทุกกิจกรรม

2.16 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการวางแผนในการทำงาน ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือรักษาคินแดน กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการไร่สินค้าไทย ซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.17 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีสุขภาพจิตดี ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือรักษาคินแดน กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมศาสนา กิจกรรมทัศนศึกษา และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการไร่สินค้าไทยซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.18 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการรักษาความสะอาด ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือรักษาคินแดน และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ

ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทยซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.19 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำจุนการพึ่งตนเอง ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวอาสาสมัคร หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแค่น กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ และกิจกรรมศาสนา ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย

2.20 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำจุนการมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวอาสาสมัคร หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแค่น และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร ส่วนในกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นในกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.21 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำจุนการมีความสามัคคี ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวอาสาสมัคร หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแค่น กิจกรรมศาสนา กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ และกิจกรรมนันทนาการ ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย

2.22 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำจุนการมีความเสียสละและเห็นแก่ส่วนรวม ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวอาสาสมัคร หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแค่น กิจกรรมศาสนา กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย

2.23 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำจุนการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวอาสาสมัคร หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแค่น กิจกรรมศาสนา และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทยซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.24 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค้ำจุนการมีความเมตตากรุณา ก่อให้เกิดใน

ระดั้มากจากการจัดกิจกรรมศาสนา กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทยซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.25 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีความกตัญญูกตเวที ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน กิจกรรมศาสนา และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย และกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.26 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการเป็นสุภาพชน ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน กิจกรรมศาสนา และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทยซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.27 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีความยุติธรรม ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน และกิจกรรมศาสนา ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.28 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านความมีเหตุผล ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร และกิจกรรมศาสนา ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย ซึ่งก่อให้เกิดในระดับน้อยที่สุด

2.29 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการยอมรับการเปลี่ยนแปลงและรู้จักปรับตัว ก่อให้เกิดในระดับมากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดับน้อย

2.30 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีมนุษย์สัมพันธ์ ก่อให้เกิดในระดั้มากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน และกิจกรรมศาสนา ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้น้อยทุกกิจกรรม

2.31 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการต่อต้านและไม่ลงสิ่งเสพติด ก่อให้เกิดในระดั้มากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน กิจกรรมศาสนา และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้น้อย ยกเว้นกิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทยซึ่งก่ให้เกิดในระดั้น้อยที่สุด

2.32 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการรู้จักใช้และสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดในระดั้มากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้น้อย

2.33 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการเป็นผู้มีจิตและผู้มีวิ โภคที่ดี ก่อให้เกิดในระดั้มากจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการ เกษตรและสหกรณ์ ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้น้อยทุกกิจกรรม

2.34 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการตระหนัก สนใจ และมีส่วนร่วมทางการเมือง ก่อให้เกิดในระดั้มากจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้น้อย

2.35 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ค่านการมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ก่อให้เกิดในระดั้มากที่สุดจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน ในระดั้มากจากกิจกรรมศาสนา กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้น้อย

2.36 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีด้านการมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ก่อให้เกิดในระดั้มากจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย กิจกรรมลูกเสือ หรือ ยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย กิจกรรมศาสนา กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร และกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดในระดั้น้อย

โดยสรุปจะพบว่า ถ้าพิจารณาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในแต่ละด้านทั้ง 36 ด้านแล้ว ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า ลักษณะความเป็นพลเมืองดี ด้านต่าง ๆ ทั้ง 36 ด้านนั้น มีเพียงด้านการมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ด้านเดียวเท่านั้นที่สามารถก่อให้เกิดขึ้นในระดั้มากที่สุด โดยเกิดจากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน และลักษณะความเป็นพลเมืองดีส่วนมากสามารถก่อให้เกิดขึ้นในระดั้มากได้หลาย ๆ กิจกรรม ในลักษณะกระจายกันไปเกือบทั้ง 10 กิจกรรม โดยลักษณะความเป็นพลเมืองดี ด้านการมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สามารถก่อให้เกิดขึ้นในระดั้มากถึง 6 กิจกรรม ด้านการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ การมีสุขภาพจิตดี และการมีความสามัคคี สามารถก่อให้เกิดในระดั้มากได้ถึง 5 กิจกรรม ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านการมีความกล้าหาญและอดทน การยอมรับการเปลี่ยนแปลงและรู้จักปรับตัว และการตระหนัก สนใจ และมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถก่อให้เกิดในระดั้มากได้จากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน เพียงกิจกรรมเดียวเท่านั้น และเป็นที่น่าสนใจกว่า จากลักษณะความเป็นพลเมืองดีทั้ง 36 ด้านนั้น ทั้งผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า สามารถก่อให้เกิดในระดั้มากที่สุดได้ 1 ด้าน และในระดั้มากได้ 34 ด้าน จากการจัดกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน ยกเว้นด้านการมีความกระตือรือร้น และมุ่งอนาคตเท่านั้นที่ผู้บริหารและครูเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดได้ในระดั้น้อย

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตการศึกษา 9 เมื่อพิจารณาเป็นรายกิจกรรมทั้ง 10 กิจกรรม สรุปได้ดังนี้คือ

3.1 กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวอาสา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษาคินแค้น เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือด้านการศึกษาความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ในระดับมาก 34 ด้าน โดยเฉพาะเกี่ยวกับด้านการศึกษาความรับผิดชอบ การรักษาระเบียบวินัย การมีความสามัคคี การมีความกล้าหาญและอดทน และการมีความเสียสละและเห็นแก่ส่วนรวม ส่วนด้านการศึกษาความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นภาคภูมิใจนั้นผู้บริหารและครูเห็นว่าก่อให้เกิดในระดับน้อย

3.2 กิจกรรมศาสนา เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ถึง 21 ด้าน โดยเฉพาะในด้านการมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการประพฤติผิด การมีความเมตตาการุณา การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การมีความกตัญญูกตเวที และการมีสติสัมปชัญญะ ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านอื่น ๆ อีก 15 ด้านนั้น เห็นว่าจะก่อให้เกิดอยู่ในระดับน้อย

3.3 กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากเพียง 17 ด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษาความภาคภูมิใจในความเป็นไทย การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การมีค่านิยมที่ถูกต้อง การเป็นสุภาพชน และการมีความกตัญญูกตเวที ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีด้านอื่น ๆ อีก 19 ด้านนั้นเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า ในกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวอาสา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษาคินแค้นนั้น สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในด้านการมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ในระดับมากที่สุด ซึ่งจากสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียนในปีการศึกษา 2526 ก็ได้ชี้ชัดว่าเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนทุกโรงเรียนได้จัดและดำเนินการ และในอีก 2 กิจกรรมที่กล่าวมาแล้วก็สามารถก่อให้เกิดในระดับมากเช่นเดียวกัน

3.4 กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ทั้งผู้บริหารและครูมีความ

เห็นว่าสามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากเพียง 11 ร้าน โดยเฉพาะ
 ร้านการเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี การประกอบอาชีพที่สุจริต การใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
 การพึ่งตนเอง และการวางแผนในการทำงาน ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีร้านอื่น ๆ
 อีก 25 ร้านนั้นต่างเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดได้ในระดับน้อยทุกร้าน

จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมอุทิศ หรือยูวาทาชา หรือเนตรนารี หรือ
 ยูมาเพื่อประโยชน์ หรือรักษาคินแดน กิจกรรมศาสนา กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
 และกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ที่กล่าวมาแล้วนั้น ทั้งผู้บริหารและครูมีความ
 เห็นตรงกันว่า สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีร้านการประกอบอาชีพที่สุจริต
 การมีความสามัคคี และการมีความเสียสละและเห็นแก่ส่วนรวม อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

3.5 กิจกรรมการใช้ห้องสมุด ทั้งผู้บริหารและครูเห็นว่าสามารถก่อให้เกิด
 ลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากเพียง 3 ร้านเท่านั้น โดยเฉพาะลักษณะความเป็น
 พลเมืองดีร้านการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ การไปหาความรู้และความจริง และการรักษา
 ระเบียบวินัย ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีร้านอื่น ๆ อีก 33 ร้านนั้นเห็นว่าการเกิด
 ในระดับน้อยทุกร้าน

3.6 กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย ทั้งผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า
 สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากเพียง 1 ร้านเท่านั้น ได้แก่
 ร้านการมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีร้านอื่น ๆ
 เห็นว่าสามารถก่อให้เกิดได้ในระดับน้อย 15 ร้านสำหรับร้านอื่น ๆ ที่เหลืออีก 19 ร้านนั้น
 ทั้งผู้บริหารและครูเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดได้ในระดับน้อยที่สุดทุกร้าน

จากการศึกษาเป็นที่น่าสังเกตว่า กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทยนี้ทั้ง
 ผู้บริหารและครูเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดี ในระดับน้อยที่สุดเป็น
 ส่วนมากถึง 19 ร้าน ในระดับน้อยก็มากถึง 15 ร้าน แต่ในระดับมากกลับมีเพียง 1 ร้าน
 ซึ่งจากสภาพการจัดกิจกรรมนักเรียนในปีการศึกษา 2526 ก็ได้ชี้ชัดว่ากิจกรรมนี้เป็นกิจ-
 กรรมที่โรงเรียนได้จัดดำเนินการน้อยที่สุดเช่นเดียวกัน

3.7 กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งผู้บริหารและครูมีความ
 เห็นว่าสามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากเพียง 2 ร้านเท่านั้น

ได้แก่ คำนการ เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี และการมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่วน
 คำนอื่น ๆ นั้นเห็นว่าก่อให้เกิดในระดัมน้อย 32 คำน และในระดัมน้อยที่สุด 2 คำน

3.8 กิจกรรมทัศนศึกษา ทั้งผู้บริหารและครูมีความเห็นว่าสามารถก่อให้เกิด
 ลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดัมน้อยเพียง 1 คำนเท่านั้น โดยเฉพาะคำนการมีสุขภาพ
 จิตดี ส่วนคำนอื่น ๆ นั้นเห็นว่าก่อให้เกิดในระดัมน้อย 34 คำน และในระดัมน้อยที่สุด 1
 คำน

จากการศึกษาเป็นต้นต้งเกิดว่า กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
 กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมทัศนศึกษา ทั้งผู้บริหารและครูมี
 ความเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดัมน้อยเป็นส่วนน้อย แต่
 กลับเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดในระดัมน้อย และน้อยที่สุด เป็นส่วนมาก ซึ่งจากสภาพการ
 จัดกิจกรรมนักเรียนในปีการศึกษา 2526 ก็ได้ชี้ชัดว่ากิจกรรมเหล่านี้มีโรงเรียนที่จัด
 ค่าเป็นการน้อยเช่นเดียวกัน

3.9 กิจกรรมนันทนาการ ทั้งผู้บริหารและครูมีความเห็นว่าสามารถก่อให้เกิด
 เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดัมน้อยเพียง 5 คำน โดยเฉพาะคำนการมีสุขภาพจิตดี
 การมีน้ำใจเป็นนักกีฬา การมีมนุษยสัมพันธ์ การใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ และทางคำนการ
 มีความสามัคคี ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีคำนอื่น ๆ นั้น ผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า
 สามารถก่อให้เกิดในระดัมน้อยทุกคำน

3.10 กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร ทั้งผู้บริหารและครูมี
 ความเห็นว่า สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดัมน้อย 10 คำน โดย
 เฉพาะคำนการใ้หาความรู้และความจริง การมีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นอนาคต การมี
 ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์การมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย
 และการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองดีคำนอื่น ๆ ผู้บริหารและ
 ครูเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดในระดัมน้อยทุกคำน

โดยสรุปจะเห็นว่ากิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้
 นำาเพื่อประโยชน์ หรือรักษาดินแดน เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารและครูมีความเห็นว่า สามารถ
 ก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีคำนการมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระ

มหากษัตริย์ในระดั้มมากที่สุด และยังคงก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองที่อีกหลาย ๆ ด้าน ในระดั้มมากเช่นเกี่ยวกับกัมกิจกรรรมศาสนา และกิจกรรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรรมส่งเสริมการ เกษตรและสหกรณ์ กิจกรรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรรมอนุรักษ์ศิลปกรรม และสิ่งแวกล้อม กิจกรรรมทัศนศึกษา กิจกรรรมนันทนาการ และกิจกรรรมส่งเสริมวิชาการ ต่าง ๆ ในหลักสูทร เป็นกิจกรรรมที่สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองที่ด้านต่าง ๆ ในระดั้มน้อย สำหรับกิจกรรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทยนั้น ทั้งผู้บริหารและครุมีความเห็นว่า เป็นกิจกรรรมที่สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองที่ด้านต่าง ๆ ในระดั้มน้อยที่สุด

เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารและครุเป็น รายกิจกรรรม ปรากฏผลดังต่อไปนี้ คือ

1. ในกิจกรรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือรักษาคินแดน พบว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดั้ม .05 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองที่ด้านกรรรมมีความรับผิดชอบ การรักษาระเบียงวินัย การมีสติสัมปชัญญะ การประหยัด การมีความกล้าหาญออกทน การมีความเสียสละ และเห็นแก่ส่วนรวม การมีความมีเหตุผล และการมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่วนด้านอื่น ๆ ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

2. ในกิจกรรรมศาสนา ปรากฏว่าผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดั้ม .05 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองที่ด้านกรรรมมีความรับผิดชอบ การมีความซื่อสัตย์ การรักษาระเบียงวินัย การมีสติสัมปชัญญะ การมีความซนั้ นนั้เพียร การประหยัด การมีความกล้าหาญและออกทน การประกอบอาชีพที่สุจริต การมีสุขภาพจิตดี การพึ่งตนเอง การมีความสามัคคี การมีความเสียสละ และเห็นแก่ส่วนรวม การมีความเชื่อเพื่อเชื่อแผ่ การมีความเมตตากรุณา การมีความยุติธรรมการยอมรับการเปลี่ยนแปลงและรู้จักปรับตัว การมีมนุษยสัมพันธ์และการต่อต้านและไม่ของสิ่ง เสพติด ส่วนด้านอื่น ๆ นั้น ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ในกิจกรรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย พบว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดั้ม .05 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองที่ด้านกรรรมมีความซื่อสัตย์ การรักษาระเบียงวินัย การมีความเสียสละ และเห็นแก่ส่วนรวม

การรู้จักใช้และสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และการมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ปรากฏว่าผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีด้านการมีความสามัคคี และการรู้จักใช้และสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีด้านอื่น ๆ ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด ปรากฏว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีด้านต่าง ๆ ทั้ง 36 ด้าน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่อย่างใด

6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย ปรากฏว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีด้านต่าง ๆ ในทุก ๆ ด้าน

7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ปรากฏว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีด้านการตระหนัก สนใจ และมีส่วนร่วมทางการเมือง เพียงด้านเดียว ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

8. กิจกรรมทัศนศึกษา ปรากฏว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีในค่านต่าง ๆ ทุกด้าน

9. กิจกรรมนันทนาการ ปรากฏว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีด้านการมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การรักษาความสะอาด การมีความยุติธรรม และการตระหนัก สนใจ และมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีด้านอื่น ๆ พบว่า ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร ปรากฏว่า ผู้บริหาร และครุมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีในทุก ๆ ด้านแต่อย่างใด

โดยสรุปแล้ว พบว่า เมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารและครู ปรากฏว่า กิจกรรมศาสนา เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เกี่ยวกับการก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในหลาย ๆ ด้าน รวม 18 ด้าน ส่วนกิจกรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร นั้นความคิดเห็นของผู้บริหารและครูไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุก ๆ ลักษณะของความเป็นพลเมืองดี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

1. จากการวิจัยครั้งนี้ได้พบว่า ประชากรที่ตอบแบบสำรวจทั้งผู้บริหารและครู ส่วนมากไม่เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอบรม และประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้ผู้บริหารและครูได้มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน โดยเฉพาะในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ได้กำหนดหลักการ จุดประสงค์ และวิธีดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนตลอดจนเกณฑ์การประเมินผลกิจกรรม ซึ่งมีผลต่อการจบหลักสูตรของนักเรียนเอาไว้ด้วย เพื่อให้โรงเรียนได้ถือปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและตอบสนองต่อหลักการและจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารและครูในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงมีความจำเป็นที่ต้องทราบและเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนก่อนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนที่ตนเองต้องรับผิดชอบอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จุดประสงค์ที่เน้นเกี่ยวกับค่านการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งระบุไว้ในจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียน ดังนั้น ผู้บริหารและครูต้องทราบและเข้าใจอย่างแจ่มชัดเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่สามารถชักนำให้ผู้บริหารร่วมกิจกรรมนั้น ๆ เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีดังกล่าวได้

เนื่องจากลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ผู้วิจัยนำมาเป็นประเด็นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นลักษณะความเป็นพลเมืองดีซึ่งได้จากการศึกษาค้นคว้าจากผลงานของบุคคลสำคัญ ผู้รู้ นักการศึกษา นักการศึกษา นักปรัชญาในส่วนต่าง ๆ และตัวแทนของผู้ประกอบอาชีพสาขาต่าง ๆ ตลอดจนศึกษาจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีทั้งหมด 36 คำนั้น อาจไม่มีปรากฏอยู่ในจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียนอย่างชัดแจ้งทั้งหมด แต่โดยส่วนรวมแล้วลักษณะความเป็นพลเมืองดีทั้ง 36 ลักษณะดังกล่าวอาจแฝงอยู่ในทุกจุดประสงค์สำหรับลักษณะความเป็นพลเมืองดีบางลักษณะ เช่น จากผลการวิจัยครั้งนี้ซึ่งผู้วิจัยได้พบว่า กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษากินแดน เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารและครูเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากที่สุด เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีค่านการมีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา

พุทธศักราช 2521 ได้จัดเป็นกิจกรรมบังคับสำหรับผู้เลือกเรียนวิชาอาชีพเกษตรในรูปแบบของกิจกรรมชุมนุมเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (ช.ก.ท.) ครั้นต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 และโรงเรียนในระดั้มัธยมศึกษาตอนปลายส่วนมากก็เปิดแผนการเรียนวิชาอาชีพเกษตร ตามสภาพความพร้อมแห่งทรัพยากรในชุมชน และโครงสร้างทางสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเป็นสังคมเกษตรกรรม จึงทำให้โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมนี้เสริมให้แก่ผู้เรียน เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังการนำวิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ และทันสมัยมาใช้ในกระบวนการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรแก่ผู้เรียน ส่วนกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตรนั้น แท้เดิมมาโรงเรียนทุกระดับนิยมจัดเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ในรูปของชุมนุมหรือกลุ่มต่าง ๆ แม้กระทั่งสถานักเรียน แต่ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยในหลักสูตรได้กำหนดให้กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งในโครงสร้างของหลักสูตร พร้อมทั้งกำหนดประเภทของกิจกรรมเอาไว้ด้วยจึงทำให้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรซึ่งช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนนอกจากการเรียนรู้อะและศึกษาค้นคว้าวิชาการต่าง ๆ ในห้องเรียนแล้วนั้น ต้องเปลี่ยนมาเป็นกิจกรรมประเภทที่ 10 คือกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตรนี้ ดังนั้น โรงเรียนทุกโรงเรียนจึงได้มีการจัดดำเนินการสืบหาค้นหาเนื่องกันมา โดยตลอด เพราะเป็นกิจกรรมประเภทที่ครูและนักเรียนคุ้นเคยและมีประสบการณ์มาบ้างแล้วเป็นอย่างดี

3. ในด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัดกิจกรรมนักเรียน ซึ่งพบว่า ในบางกิจกรรมผู้บริหารและครูก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในหลาย ๆ ด้านทั้งบางกิจกรรมผู้บริหารและครูก็มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้จากลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่นำมาใช้ในการวิจัย ทั้ง 36 ด้านนั้น ในกิจกรรมศาสนา ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถึง 18 ด้าน ยังมีอยู่ในกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษาคินแดน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ถึง 8 ด้าน กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ถึง 6 ด้าน กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เพียง 2 ท่าน กิจกรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการใช้
 สินค้าไทย กิจกรรมทัศนศึกษา และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร ผู้บริหาร
 และครูมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทุกท่าน กิจกรรมอนุรักษ์
 ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ
 .05 เพียง 1 ท่าน และกิจกรรมนันทนาการ ผู้บริหารและครูมีความคิดแตกต่างกันอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียง 4 ท่าน

จากผลการวิจัยครั้งนี้สิ่งที่น่าสังเกตคือ กิจกรรมใดที่โรงเรียนจัดมาก ๆ เช่น
 กิจกรรมศาสนา และกิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์
 หรือรักษาคินแดน กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย และกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ
 ในหลักสูตรความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมือง
 ที่ในต่าง ๆ ยังมีมาก ส่วนกิจกรรมใดที่โรงเรียนจัดดำเนินการน้อย เช่น กิจกรรม
 ส่งเสริมการใช้สินค้าไทยและกิจกรรมทัศนศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับ
 การก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองที่ในต่าง ๆ ก็จะมีไม่มากซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าในการ
 จัดกิจกรรมนักเรียนนั้น กิจกรรมใดที่โรงเรียนเคยจัดอยู่เป็นประจำหรือมีโรงเรียนจัดอยู่
 เป็นจำนวนมาก ย่อมแสดงว่าโรงเรียนมีความสนใจในกิจกรรมนั้น ๆ มาก ดังนั้นการมอง
 ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมก็จะสูงเพราะผู้บริหารและครูย่อมมีประสบการณ์ในการ
 ทั้งจุดมุ่งหมาย จัดดำเนินการ และประเมินผล ตลอดจนปรับปรุงกิจกรรมให้เป็นไปตาม
 จุดประสงค์ที่วางไว้อยู่เสมอ ดังนั้น โอกาสที่จะมองผลในการก่อให้เกิดลักษณะความเป็น
 พลเมืองที่ผู้วิจัยนำเสนอจึงเป็นไปอย่างชัดเจน ส่วนกิจกรรมที่โรงเรียนจัดดำเนินการน้อย
 ก็ย่อมเกิดการมองผลสัมฤทธิ์ ในระดับที่ไม่ชัดเจนมากนัก

ในแง่ของความแตกต่างระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารและครูก็เช่นกัน
 จากผลการวิจัยได้พบว่า กิจกรรมใดที่โรงเรียนต่าง ๆ จัดดำเนินการมากและเป็นกิจกรรม
 ที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นคนดีตามที่สังคมต้องการ เช่น กิจกรรมศาสนา และ
 กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวภาษา หรือเนตรนารี หรือผู้นำเพื่อประโยชน์ หรือรักษาคินแดน
 และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการก่อให้เกิด
 ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ต่าง ๆ ก็ยังมีความแตกต่างกันมาก แต่ก็ยังมีบางกิจกรรมซึ่ง
 แม้ว่าโรงเรียนทุกโรงเรียนจัดดำเนินการก็ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการ

ก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีไม่มีความแตกต่างกับเคย เช่นกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร และกิจกรรมการใช้ห้องสมุด เป็นต้น ส่วนกิจกรรมในที่โรงเรียนต่าง ๆ มีการจัดดำเนินการน้อย เช่น กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย และกิจกรรมทัศนศึกษา ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการเกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีก็จะไม่แตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า ในกิจกรรมในที่โรงเรียนได้จัดดำเนินการอยู่เป็นประจำเป็นส่วนมาก ย่อมแสดงว่าผู้บริหารและครูมีความสนใจในกิจกรรมนี้มาก เพราะได้มองเห็นประโยชน์หรือผู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเกิดขึ้นต่อผู้เรียน โดยอาศัยประสบการณ์ที่เคยได้จัดกิจกรรมนั้น ๆ มาก่อนเป็นเวลาหลายปี จึงทำให้ผู้บริหารและครูสามารถตัดสินใจได้ว่า กิจกรรมนั้น ๆ ยังบกพร่องที่จุดใด ต้องแก้ไขปรับปรุงที่จุดใด เพื่อให้กิจกรรมนั้น ๆ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ให้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงเป็นไปได้ที่ฝ่ายที่เป็นผู้บริหารก็จะตั้งเกณฑ์แห่งผลสัมฤทธิ์ของการจัดกิจกรรมเอาไว้ในระดัหนึ่ง ส่วนครูผู้ปฏิบัติซึ่งมีความใกล้ชิดและเป็นผู้เข้าไปมีส่วนร่วมในระดัปฏิบัติของการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ก็มีการตั้งเกณฑ์แห่งผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมนั้น ๆ ในระดัหนึ่งเช่นเดียวกัน และจากผลการศึกษาคั้งนี้ได้พบว่าผู้บริหารและครูที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนมากถึงร้อยละ 74.68 ไม่เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนาอบรม และประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน จึงเป็นไปได้ที่ผู้บริหารและครูจะมีพื้นฐานความรู้ในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนแตกต่างกัน ดังนั้น เมื่อผู้วิจัยได้เสนอลักษณะความเป็นพลเมืองดีทั้ง 36 ด้าน เพื่อให้แสดงความคิดเห็น โดยใช้ผลจากการจัดกิจกรรมนักเรียน จึงมีความเป็นไปได้ที่ทำให้กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันเป็นจำนวนหลายด้าน ผลจากการศึกษาคั้งนี้ที่กล่าวมาแล้วสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุทธิ ลิมอรุณ ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและความคิดเห็นในการสอนวิชากิจกรรมนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2526 ซึ่งผลการวิจัยได้พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและครูที่มีความรู้ในด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนหรือด้านการแนะแนวแตกต่างกันมีปัญหาและความคิดเห็นด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านวิชาการ และความคิดเห็นทั้ง 4 ด้าน รวมกันแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีความคิดเห็นด้านงบประมาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดั .05

เมื่อพิจารณาในส่วนของความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของผู้บริหารและครู ก็จะพบว่ามึเพียงบางกิจกรรมและบางลักษณะของความเป็นพลเมืองดีเท่านั้น

ส่วนบางกิจกรรมและบางลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ทั้งผู้บริหารและครูต่างก็มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก็อย่างใด ตัวอย่างเช่น ในลักษณะความเป็นพลเมืองที่ด้านการรักษาระเบียบวินัย และการมีความเสียสละและเห็นแก่ส่วนรวม ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพียง 3 กิจกรรมเท่านั้น คือ ในกิจกรรมถูกละเลย หรือถูกอาชวาท หรือเนรตนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือรักษากินแดน กิจกรรมศาสนา และกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน สำหรับในแง่ของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองที่ทั้ง 36 คำนั้น กิจกรรมถูกละเลย หรือถูกอาชวาท หรือเนรตนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ หรือรักษากินแดน อันเป็นกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมดได้ตอบว่า โรงเรียนของตนเองได้จัดดำเนินการในปีการศึกษา 2526 ถึงร้อยละ 100 นั้น ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ถึง 8 คำน ส่วนกิจกรรมส่งเสริมวิชาการต่าง ๆ ในหลักสูตร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีการจัดดำเนินการถึงร้อยละ 100 เช่นเดียวกันกลับพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เลยแม้แต่เพียงคำเดียว จากการที่ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่า ความคิดเห็นที่แตกต่างกันนี้เมื่อพิจารณาในแง่ของการจัดกิจกรรม ซึ่งผู้จัดดำเนินการหรือให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาในการปฏิบัติคือครู และในแง่ของการบริหารงาน กิจกรรมนักเรียน คือตัวผู้บริหาร ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ทั้งสองฝ่ายมองถึงผลสัมฤทธิ์แตกต่างกันในคนละด้าน โดยผู้บริหารอาจมองเห็นว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นสามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในค่านั้นมาก แต่ครูซึ่งเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับการจัดกิจกรรมมากกว่า อาจมองว่ายังเกิดไม่มาก นั้นหมายถึงว่าเกณฑ์ในการตัดสินของผู้บริหารกับครูอาจแตกต่างกันได้ เป็นต้นว่า ผู้บริหารอาจตั้งเกณฑ์เอาไว้ว่า เท่าที่เป็นอยู่นั้นนักเรียนก็มีการรักษาและปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่อยู่แล้วหรืออยู่ในระดับมากที่สุดแล้ว เพราะโดยปกติ นั้นผู้บริหารต้องพบกับผู้ปกครองนักเรียน หรือบุคคลภายนอกโรงเรียนหลาย ๆ ฝ่าย ดังนั้นจึงสามารถรับฟังข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับ โรงเรียนและนักเรียนได้มากกว่าครู แต่ครูอาจตั้งเกณฑ์ไว้ว่านักเรียนต้องมีการรักษาระเบียบวินัยให้มากกว่านี้จึงจะพอใจ เนื่องจากสภาพความเป็นจริงในการปฏิบัติงานนั้น ครูมักได้รับการสั่งการหรือกล่าวขำในเรื่องให้กวดขันเรื่องการรักษาระเบียบวินัยแก่นักเรียน จากผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาอยู่เสมอ จึงจำเป็นต้องที่ครูต้องเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติ และประพฤติตนให้เป็นไปตามระเบียบวินัย

อย่างเคร่งครัด เพื่อให้เป็นผลดีต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเอง และการขอความดีความชอบประจำปีอีกด้วย

อย่างไรก็ตามการที่จะเสริมสร้างและปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน หรือผู้รวมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดดำเนินการขึ้นในโรงเรียนนั้น นับว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในสภาพสังคมไทยปัจจุบันนี้ เพราะว่าเยาวชนที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาเล่าเรียนในทุกวันนี้ จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อความเป็นพลเมืองดี โดยการปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองดีในค่านต่าง ๆ ให้แก่เยาวชน จึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำโดยรีบด่วน เพื่อแก้ไขสภาพปัญหาของสังคมไทยในปัจจุบัน และในอนาคต ในทางปฏิบัติเพื่อให้ง่ายแก่การปฏิบัติอย่างจริงจังนั้น สิ่งหนึ่งที่สามารถกระทำได้อีกก็โดยการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน เพราะจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น ก็เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออกซึ่งความสนใจ ความต้องการ และความถนัดตามธรรมชาติอันแท้จริง กิจกรรมจะเป็นเครื่องมือในการฝึกอบรมผู้เรียนให้รู้จักปรับตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเสียสละเพื่อส่วนรวม ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ตามระบอบประชาธิปไตย อันจะเป็นการสร้างประสบการณ์ที่นำไปสู่การมีเจตคติที่ดี และการพัฒนาบุคลิกภาพอันพึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนที่ได้ร่วมกิจกรรมทุกคนโดยตรง ดังที่ประกาศ (Prakash 1969 : 113) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า "กิจกรรมนักเรียนทั้งหลายนี้มีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ 2 ประการ คือ เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพและการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพของบุคคล กับเพื่อส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบให้สูงขึ้นและเป็นพลเมืองที่เป็นประโยชน์ในอนาคต" ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักในการจัดกิจกรรมนักเรียนในข้อที่ 2 ของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2520 (2524 : 3) ที่กล่าวว่า "กิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้นต้องมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมความเจริญในแง่ต่าง ๆ แก่นักเรียน เช่น การสังคม จรรยาบรรณ ทลอดจนการสร้างความรู้สึกรักในคุณธรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น" จากหลักการดังกล่าวนี้โรงเรียนก็สามารถที่จะสอดแทรกคุณธรรมและลักษณะความเป็นพลเมืองดี ในค่านต่าง ๆ ทั้ง 36 ค่านเข้าไว้ได้ในทุก ๆ กิจกรรมที่โรงเรียนได้จัดดำเนินการ

ในการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครู เกี่ยวกับ

ลักษณะความเป็นผลเมืองก็จากการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนนั้น ผลที่ปรากฏก็คือ กิจกรรมใดที่โรงเรียนจัดมากก็จะก่อให้เกิดลักษณะความเป็นผลเมืองที่ในระดั้มากได้ ในหลาย ๆ ด้าน กิจกรรมใดที่โรงเรียนจัดน้อยก็จะก่อให้เกิดลักษณะความเป็นผลเมืองที่ในระดั้มากน้อยด้าน เช่น กิจกรรมรถเสือ หรือยูกาซาค หรือเนตรนารี หรือยูบ่าเพื่อประโยชน์ หรือรักษาดินแดน ซึ่งโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่างได้จัดดำเนินการทุก ๆ โรงเรียน ก็จะพบว่า สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นผลเมืองที่ในระดั้มากที่สุด 1 ด้าน ในระดั้มาก 34 ด้าน และในระดั้มากน้อยอีก 1 ด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1. กิจกรรมดังกล่าวนั้นโรงเรียนได้จัดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลายาวนาน ดังนั้น ลักษณะความเป็นผลเมืองก็ด้านต่าง ๆ ทั้ง 36 ด้านที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเข้าไปให้ผู้บริหารและครูพิจารณา จึงปรากฏอย่างชัดเจนมาก
2. เนื้อหา กระบวนการจัด และรูปแบบของการปฏิบัติต่าง ๆ ในตัวกิจกรรมนั้น ๆ ที่โรงเรียนได้จัดดำเนินการอยู่ เนื้อหาอำนวยความสะดวกที่จะก่อให้เกิดลักษณะความเป็นผลเมืองที่ด้านต่าง ๆ ทั้ง 36 ด้านเป็นอย่างดี
3. กิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนได้จัดกันมาโดยตลอด และได้จัดมานาน ทางโรงเรียนจึงมีทักษะ และประสบการณ์ในการจัด กอปรกับมีบุคลากรทั้งฝ่ายบริหาร และฝ่ายปฏิบัติการที่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำเนกาจ จึงทำให้ผลการจัดกิจกรรมนั้นตอบสนองต่อจุดประสงค์ได้มาก อีกทั้งบุคลากรสามารถวิเคราะห์ลักษณะความเป็นผลเมืองที่ทั้ง 36 ด้านได้อย่างชัดเจน

ในส่วนหนึ่งของความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับลักษณะความเป็นผลเมืองที่ด้านต่าง ๆ อันเกิดจากการจัดกิจกรรมนักเรียนนั้น เป็นที่น่าสนใจเถกว่า เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยในแต่ละกิจกรรมที่จัดดำเนินการจะพบว่า กิจกรรมบางกิจกรรมก่อให้เกิดลักษณะความเป็นผลเมืองที่ด้านต่าง ๆ ในระดั้มากได้น้อยด้าน แต่จะเกิดในระดั้มากน้อยและในระดั้มากน้อยที่สุดได้มาก ตัวอย่างเช่น กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทยพบว่า มีลักษณะความเป็นผลเมืองที่จำนวนสูงสุดถึง 19 ด้าน ที่กิจกรรมนี้ก่อให้เกิดได้แค่เพียงระดั้มากน้อยที่สุด โดยที่มีลักษณะความเป็นผลเมืองที่มีค่าเฉลี่ยของผู้บริหารและครูต่ำสุดใน 5 อันดับแรก ประกอบด้วยลักษณะความเป็นผลเมืองที่ด้าน การมีน้ำใจเป็น

นักกีฬา คำนการมีความกล้าหาญและอดทน คำนการมีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการ
 ประพฤติผิด คำนการมีความกตัญญูกตเวที และคำนการมีความเมตตากรุณา และร้องลงมา
 ที่กิจกรรมนี้สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีได้จำนวนสูงถึง 15 คำนคือ ใน
 ระดับน้อย ส่วนในลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่กิจกรรมนี้สามารถก่อให้เกิดได้ในระดับมาก
 กลับมีเพียง 1 คำน คือคำนการมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย นอกจากกิจกรรมที่กล่าว
 มาแล้ว ยังมีกิจกรรมที่ผู้บริหารและครูเห็นว่าสามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดี
 คำนต่าง ๆ ในระดับน้อยที่สุดด้วยได้แก่ กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพบว่า
 ก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีคำนการมีความกตัญญูกตเวที และคำนการมีน้ำใจเป็น
 นักกีฬาในระดับน้อยที่สุด แต่ในขณะที่เดียวกันกลับก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีคำน
 การมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และคำนการรู้จักใช้และสงวนรักษาทรัพยากรธรรม-
 ชาติและสิ่งแวดล้อม ในระดับมากและในกิจกรรมทัศนศึกษา ซึ่งพบว่าก่อให้เกิดลักษณะ
 ความเป็นพลเมืองดีคำนการประหยัคในระดับน้อยที่สุด แต่กลับมีความเห็นว่าสามารถก่อให้เกิด
 เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีคำนการมีสุขภาพจิตดี ในระดับมาก นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่
 สามารถก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีในระดับมากได้เป็นจำนวนน้อยอีกคือ กิจกรรม
 การใช้ห้องสมุด และกิจกรรมนันทนาการ ซึ่งผู้บริหารและครูมีความเห็นว่าก่อให้เกิดลักษณะ
 ความเป็นพลเมืองดีได้ในระดับมากเพียง 3 และ 5 คำนเท่านั้นคือ คำนการมีความรับผิดชอบ
 คำนการรักษาระเบียบวินัย และคำนการไปหาความรู้และความจริงกับคำนการมีสุขภาพ
 จิตดี คำนการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ คำนการมีน้ำใจเป็นนักกีฬา คำนการมีมนุษยสัมพันธ์
 และคำนการมีความสามัคคี ตามลำดับ จากผลการศึกษาวิจัยที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยมีความเห็น
 ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวอาจมีลักษณะพิเศษของตัวกิจกรรมเองในคำนจุดมุ่งหมาย เนื้อหา
 และรูปแบบกระบวนการจัดกระทำ เป็นการที่จำกัดอยู่ในวงแคบ จึงไม่สามารถเอื้ออำนวยต่อการที่
 จะปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองดีในวงคำนได้มากนักเพียงสามารถก่อให้เกิดลักษณะ
 ความเป็นพลเมืองดีโดยเฉพาะคำน หรือในบางลักษณะได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็แล้วแต่องค์ประกอบ
 ต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นสำคัญ ดังนั้นการที่จะปลูกฝังและสร้างเสริมลักษณะความ
 เป็นพลเมืองดีให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้หลาย ๆ คำน จึงมีความจำเป็นที่โรงเรียนต้องจัด
 ดำเนินการให้มีความหลากหลายของกิจกรรมในแต่ละภาคเรียน เพื่อให้สามารถตอบสนองกับ
 ความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมและสอดคล้องกับจุดหมาย หลักการของหลักสูตร ตลอดจน
 สนองก่อนโยบายของรัฐบาลซึ่งแถลงไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับแผนการศึกษา

แห่งชาติ รวมทั้งในหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดไว้ว่า "ต้องการมุ่งเน้นการพัฒนาลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพที่พึงาม มุ่งเน้นในด้านคุณภาพของ มนุษย์ ให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ในสังคมไทยให้เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 และโรงเรียนต้องมุ่งดำเนินการเพื่อให้บริการสู่เป้าหมาย 3 ประการ ซึ่งประกอบด้วย เพื่อตัวของนักเรียนเอง เพื่อสถาบันการศึกษา และเพื่อประโยชน์ที่จะเกิดกับสังคม ทั้งค่ากล่าวที่ จุไร ลีลากาศ และหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2526 : 2, 61-62) ได้กล่าวไว้ในการสัมมนาครูหัวหน้าหมวดกิจกรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด ส่วนกลางของกรมสามัญศึกษา อย่างสอดคล้องกันถึงประโยชน์ของกิจกรรมนักเรียนทั้ง 10 ประเภท ที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งพอสรุปได้เป็น 4 ประการ คือ

1. ประโยชน์ในด้านความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่าง ๆ ค่านิยม ความคิด เจตคติ ระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ ที่จะเกิดขึ้นแก่ตัวนักเรียนผู้เข้าร่วม กิจกรรมเอง

2. ประโยชน์ที่จะช่วยส่งเสริมกระบวนการจัดการหลักสูตร การจัดการ การหลักสูตร เพื่อช่วยให้กระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตร ได้บรรลุผลยิ่งขึ้น

3. ประโยชน์ที่มีต่อโรงเรียน ในอันที่จะทำให้เกิดการบริหารงานทั้งด้าน วิชาการ บุคลากร อาคารสถานที่ และค่านิยมประมาณให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ประโยชน์ที่เกิดต่อการพัฒนาและชำระรักษาไว้ซึ่งขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม ตลอดจนจรรยาบรรณของครูต่าง ๆ อันพึงมีต่อท้องถิ่น ชุมชน และ สังคมส่วนรวม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาวิจัยทั้งได้กล่าวมาแล้ว โดยอาศัยนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการจัดดำเนินการ เพื่อจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียน เพื่อให้ สอดคล้องและสนองตอบนโยบาย และจุดหมาย ของการจัดกิจกรรมอันจะนำไปสู่การปลูกฝัง และก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองที่อย่างแท้จริง ดังต่อไปนี้ คือ

1. ในด้านหลักสูตร หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร และการใช้หลักสูตร เช่น กรมวิชาการ กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา สำนักงานการศึกษา เอกชน และกรมการฝึกหัดครู ตลอดจนมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาพลเมืองของประเทศ ควรได้ร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรทางด้านการปลูกฝังและสร้างเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดี เพื่อตอบสนองและแก้ปัญหาของสังคมในปัจจุบันและอนาคตอย่างจริงจัง ในระดับเขตการศึกษาต่าง ๆ ควรที่จะได้มีการสัมมนาบุคลากรที่มีบทบาทต่อการจัดการศึกษาในระดับท้องถิ่น เพื่อจัดทำหลักสูตร แผนการสอน หรือแผนการจัดกิจกรรมนักเรียน และคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน ซึ่งมุ่งเน้นการปลูกฝังและสร้างเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีในต่าง ๆ ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้โรงเรียนและสถานศึกษาต่าง ๆ ใต้นำไปใช้สำหรับในระดับกลุ่ม โรงเรียนและในระดับโรงเรียน ควรได้มีการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมอย่างกว้างขวางและครอบคลุมเพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการของผู้เรียน มีการร่วมมือกันในระหว่างโรงเรียนเพื่อจัดกิจกรรมร่วมกัน อันเป็นการสนับสนุนต่อการจัดกิจกรรมนักเรียนในแต่ละโรงเรียน ในโอกาสอันควร เช่น การจัดนิทรรศการ การแสดงผลงาน การประกวดและแข่งขันทักษะต่าง ๆ หรือการร่วมกันทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมนักเรียน ตลอดจนการพัฒนาชุมชนและสังคมโดยรวม

2. ด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาสนับสนุนการจัดกิจกรรมนักเรียน ในระดับเขตการศึกษาควรได้มีการจัดทำสื่อประกอบการจัดกิจกรรมนักเรียน แจกจ่ายให้แก่โรงเรียนให้มากขึ้นกว่าเดิม ในด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบ โรงเรียนและสถานศึกษา เช่น กรมสามัญศึกษา กรมวิชาการ กรมการศาสนา กรมอาชีวศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ตลอดจนหน่วยงานและองค์การต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมต่อการวางแผน การผลิต การใช้ และการให้บริการ เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ควรได้มีการจัดทำสื่อ อุปกรณ์ วัสดุทัศนูปกรณ์ สำหรับช่วยในการจัดกิจกรรมเพื่อการปลูกฝังและสร้างเสริมลักษณะความเป็นพลเมืองดีในด้านต่าง ๆ ส่งให้แก่โรงเรียน สำหรับในส่วน ของโรงเรียนและสถานศึกษาเอง ควรได้มีการสนับสนุนให้มีการจัดทำสื่อการสอน อุปกรณ์การสอน และประสานงานกับแหล่งวิชาการ สถานประกอบการ เพื่อใช้สื่อการสอน อุปกรณ์ และส่งมอบสิทธิ์ใ้แก่การจัดกิจกรรมนักเรียนไปจำหน่าย เพื่อให้การจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนบรรลุสู่เป้าหมายอย่างจริงจัง

3. คำนมุกฉลากร มุกฉลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนนั้น ทางโรงเรียนควรมีการประชุม สัมมนา หรือประชุมปฏิบัติการ เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในการกำหนดจุดหมาย หลักการ และกระบวนการ รูปแบบวิธีการจัดกิจกรรม ตลอดจนบทบาทของบุคลากรแต่ละฝ่ายให้ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมนักเรียน ในอันที่จะก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดี ซึ่งเป็นที่ต้องการของโรงเรียนและสังคม ส่งเสริมให้บุคลากรได้มีการพัฒนาความรู้และทักษะต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมนักเรียนอยู่ตลอดเวลา โดยการส่งไปร่วมประชุม อบรม สัมมนา หรือการพาไปศึกษาและดูงานจากโรงเรียนที่มีการดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียนไคผล ที่สำคัญยิ่งก็คือหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาบุคลากรนั้น ต้องมีระเบียบระเบียบ และแนวปฏิบัติที่จะทำให้บุคลากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนในการที่จะประพฤติ ปฏิบัติ ตามลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่เราต้องการจะปลูกฝังและสร้างเสริมให้แก่เยาวชนของชาติได้อย่างแท้จริง

4. ด้านวิธีการจัดและรูปแบบการจัดกิจกรรม โรงเรียน และหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบต่อการจัดกิจกรรมนักเรียน และการเสริมสร้างลักษณะความเป็นพลเมืองดี เช่น กรมการศาสนา กรมวิชาการ กรมสามัญศึกษา สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ และสำนักงานส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ ควรได้มีการจัดอบรม สัมมนา หรือประชุมปฏิบัติการให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อเยาวชน เพื่อให้ได้รูปแบบวิธีการ และแนวปฏิบัติที่จะส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในการเสริมสร้างลักษณะความเป็นพลเมืองดี ค่านิยม และคุณธรรมของพลเมืองดีที่ประเทศชาติต้องการ ให้สอดคล้องและเป็นไปในแนวเดียวกัน

5. ด้านการติดตามผล ประเมินผล ควรที่จะได้มีการติดตามผลและประเมินผลในแต่ละระดับอย่างจริงจัง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อการเสริมสร้างลักษณะความเป็นพลเมืองดี คือ ในระดับโรงเรียนควรมีการประเมินจากการติดตามผลผู้เข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียน ชุมชม ชมรม อย่างต่อเนื่องทั้งตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรม ที่ปรึกษา และผู้บริหารก็ควรได้รับการประเมินด้วยกันหมด ในระดับกรม โรงเรียน เขตการศึกษา กรมเจ้าสังกัด หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ก็ควรที่จะได้จัดให้มีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะหาทางช่วยเหลือ สนับสนุน ให้คำแนะนำ ร่วมมือในการแก้ไข

ปรับปรุง เพื่อให้การจัดกิจกรรมนักเรียนไคสอนงทอมทอการปลุกยงลักษณะของพลเมืองที่ดี
สังคมและประเทศชาติทอการออย่างจริงจัง รวมทั้งการเผยแพร่และรายงานผลทอหน่วย
งานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนี้โดยทั่วไปด้วย

6. ในค่านงบประมาณ หน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งรับผิดชอบในงานที่ครอบคลุม และ
เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติ ควรไคมีการจัดสรรงบประมาณ
หรือช่วยเหลือในการระดมทุน เพื่อช่วยเหลือโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยว
ข้องกับการพัฒนาเยาวชนของชาติ เพราะจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ โรงเรียนต้องใช้
งบประมาณในการนี้เป็นอย่างมาก และต้องช่วยเหลือตนเองในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ
นักเรียนไคยใช้เงินมารุงการศึกษาเพียงอย่างเดียว ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมให้ครบ
ทุกประเภทไคตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรไค

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ควรไคมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทอการจัด
กิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อหารูปแบบการจัดกิจกรรมที่ดีในอนาคต
2. ควรไคมีการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรร่วมกันในการจัดกิจกรรม
นักเรียนในโรงเรียน ระหว่างแหล่งวิทยากร และสถานประกอบการ กับโรงเรียน
3. ควรไคมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดี จากการจัด
กิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ไคยใช้กลุ่มประชากรที่เป็นผู้
เรียนหรือผู้ปกครองนักเรียน
4. ควรไคมีการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการจัดกิจกรรมประเภทไคประเภทหนึ่ง
เพียงประเภทเดียว ที่มีผลทอการก่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดี ไคยใช้รูปแบบวิธี
การวิจัยแบบอื่นที่ต่างไปจากนี้
5. ควรไคมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยอื่นที่จะส่งผลทอการจัดกิจกรรม
นักเรียนเพื่อให้เกิดลักษณะความเป็นพลเมืองดีค่านไคค่านหนึ่ง ไคยเฉพาะ เพื่อให้ไคแนว
ทางที่จะส่งเสริมและปลุกยงลักษณะความเป็นพลเมืองดีค่านนั้น ๆ แก่ผู้เรียน